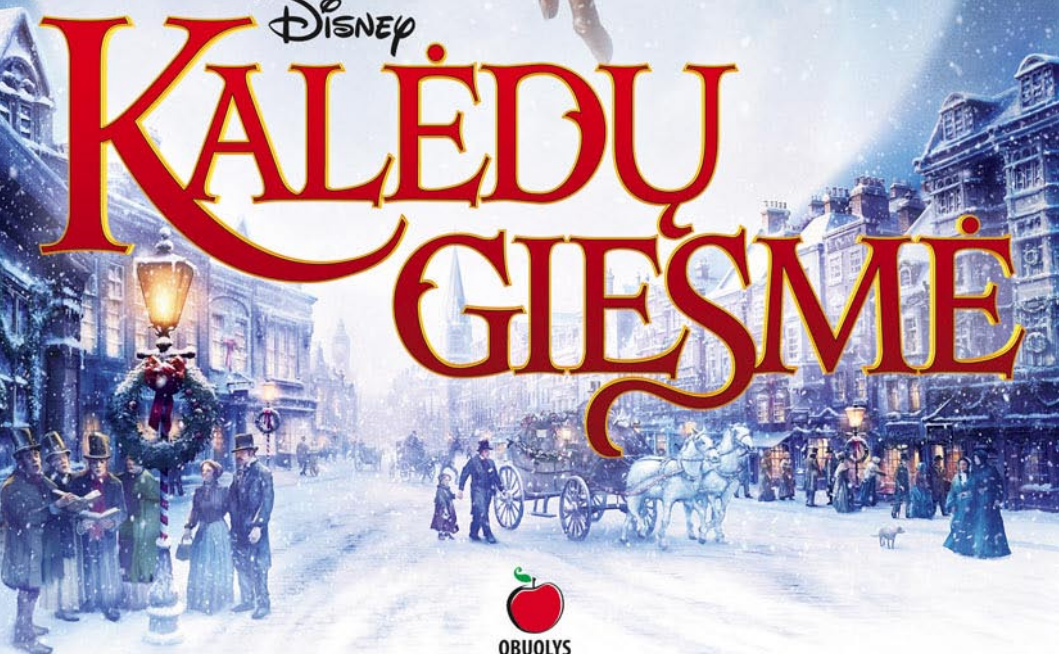

CHARLES DICKENS

Disney

KALĖDU GIEŠMĖ

OBUOLYS

Charles Dickens

KALĖDU GIEŠMĖ

Iš anglų kalbos vertė
ELENA KUOSAITĖ-JAŠINSKIENĖ

Pirmas posmas

MARLIO ŠMĖKLA

Pradėsiu nuo to, jog Marlis mirė. Tuo abejoti anaip tol nereikia. Liudijimą apie jo laidotuves pasirašė kunigas, zakristijonas, karstadirbys ir vyriausiasis gedėtojas. Pasirašė ir Skrudžas, o jeigu Skrudžas pridėdavo ranką prie kokio nors dokumento, tai biržoje jį labai vertindavo.

Taigi seniokas Marlis buvo negyvas it vinis durų staktoje.

Įsidėmėkit: aš nenoriu pasakyti, kad iš savo patirties žinau, jog vinis, įkalta į durų staktą, yra kažkaip ypatingai negyva. Esu linkęs laikyti į karstą įvartytą

vinį esant pačiu negyviausiu daiktu iš visų geležies dirbinių. Bet šiame palyginime glūdi sentėvių išmintis, ir aš nenoriu jos trikdyti savo nepadoriomis šnekomis, nes tai gali įstumti mūsų šalį į pražūtį. To dėlei duokite man valią dar sykį pakartoti: Marlis buvo negyvas it vinis durų staktoje.

Ar Skrudžas žinojo, kad jis mirė? Be abejo, žinojo. Kitaip ir būti negalėjo. Skrudžas ir Marlis buvo dalininkai nuo neatmenamų laikų. Skrudžas buvo vienintelis jo testamentą vykdytojas, vienintelis jo reikalų tvarkytojas, vienintelis jo teisių perėmėjas, vienintelis jo turto paveldėtojas, vienintelis draugas ir vienintelis žmogus, palydėjęs jį į kapus. Ir vis dėlto Skrudžas nebuvo labai sukrėstas šio liūdno įvykio ir netgi tą pačią laidotuvių dieną pasirodė kaip tikras verslo žmogus, pažymėdamas ją ganėtinai sėkmingu sandėriu.

Paminėjęs Marlio laidotuves, aš norom nenorom grįžtu prie to, nuo ko pradėjau. Nebuvo jokios abejonės, jog Marlis mirė. Šitai būtina aiškiai suvokti, kitaip istorijoje, kurią ketinu papasakoti, nebus nieko įstabaus. Juk jeigu mes nebūtume visiškai įsitikinę Hamleto tėvą mirus dar prieš prasidedant vaidinimui, tai jo pasivaikščiojimas vėjuotą naktį ant pylimo,

supančio jo paties tvirtovę, neatrodytų kažkoks ypatingas, šiaip ar taip, nė kiek ne ypatingesnis nei bet kurio pagyvenusio džentelmeno įgeidis sutemus paslankioti po kokią nors gairingą vietovę, tarkim, šv. Povilo kapines. Ir vien todėl, kad apstulbintų ir taip pakrikusią savo sūnaus sąmonę.

Skrudžas niekada neištrynė senojo Marlio vardo iškaboje. Dar ilgus metus virš jo kontoros durų tebekabojų užrašas: „Skrudžas ir Marlis“. Firma „Skrudžas ir Marlis“ buvo gerai žinoma. Kartais koks nors verslo naujokas Skrudžą vadindavo Skrudžu, o kartais – Marliu. O Skrudžas atsiliepdavo šaukiamas ir vienaip, ir antraip: jam būdavo vis tiek.

Na, bet ir nagas buvo tas Skrudžas! Kaip niekas kitas šis senas gobšas mokėdavo išsunkti, išgręžti, sugriebti, prispausti ir nulupti kitam paskutinį kailį. Kietas ir aštrus it titnagas, joks skiltuvas negalėdavo jame įskelti nė kibirkštėlės užuojautos; slapus, nešnekus, vienišas tartum sraigė savo kiaute. Vidinis šaltis sustingdė seno veido bruožus, sugnybė smailią nosį, suraukšlėjo skruostų odą, sukaustė eigastį; nuo to šalčio paraudo akys, pamėlynavo lūpos, balsas pasidarė šaižus ir gergždžiantis. Šerkšnu apsitraukė jo galva,

antakiai ir šeriuotas smakras. Nuo jo visą laiką dvelkė pagėla. Per pačius vidurvasario karščius jis paversdavo savo kontorą ledaine ir neleisdavo jai nė vienu laipsniu atšilti net per Kalėdas.

Nei karštis, nei šaltis beveik neturėdavo Skrudžui įtakos. Šiluma jo nesušildydavo, žiemos speigas nesušaldydavo. Pats žvarbiausias vėjas nebūdavo už jį žiauresnis, baisiausia pūga atšiauresnė, liūtis nuožmesnė. Bjauriausias oras jam niekuo nepakenkdavo. Smarkiausias lietus, sniegas, kruša ir šlapdriba galėdavo pasigirti tik vienu pranašumu prieš Skrudžą – jie būdavo dosnūs, o Skrudžas – niekuomet.

Niekas niekada nesustabdydavo jo gatvėje ir maloniai neprakalbindavo: „Kaip gyvuojuote, mielas Skrudžai? Kada aplankysite mane?“ Elgetos neišdrįsdavo prašyti jo išmaldos, vaikinai nesiryždavo paklausti, kelinta valanda, joks žmogus per visą gyvenimą Skrudžo nėra paprašęs parodyti jam kelią. Net neregių vedliai šunys jį pažindavo ir, pamatę ateinantį, tempdavo savo šeiminkus į kokį nors tarpdurį ar kiemą, o paskui vizgindami uodegas tarsį sakydavo: „Jau geriau neturėti nė vienos akies kaip tu, neregy, negu turėti piktą akį.“

Bet Skrudžui buvo nė motais. Priešingai, jam net patiko visa tai. Skintis kelią per minios spūstį, ven-
giant užuojautos kitiems žmonėms, kaip teigė žino-
vai, Skrudžui buvo pats didžiausias malonumas.

Ir štai vieną kartą – ir ne bet kada, o per pačias
Kūčias – senis Skrudžas darbavosi savo kontoroje.
Lauke buvo šalta, niūru, žvarbu, be to, ūkanota, ir jis
girdėjo, kaip už lango žmonės zuja ten ir atgal, daužy-
dami rankas į šonus ir smarkiai trepsėdami kojomis,
kad nors kiek sušiltų. Bokšto laikrodis ką tik išmušė
tris, bet jau buvo visiškai sutemę; tiesą sakant, ir nuo
pat ryto beveik neprašvito, todėl kaimyninių kontorų
languos visą laiką mirksėjo žvakės, nelyginant rausvos
dėmės ant pilkšvos oro marškos. Migla skverbėsi pro
kiekvieną plyšį ir raktų skylutę, o lauke buvo tokia
tiršta, jog kitapus siauro kiemelio stovintys namai at-
rodė it vaiduokliai. Žvelgdamas į žemyn krintančius
purvinus rūko debesis, užklojančius visus daiktus, ga-
lėjai pamanyti, jog pati gamta kažkur netoliese verda
gausybę alaus šventėms.

Skrudžas laikė kontoros duris praviras, kad galėtų
prižiūrėti savo raštininką, kuris gretimoje tamsioje ka-
maraitėje – ar greičiau podėliuke – perrašinėjo laiškus.

Skrudžo židinyje ugnis vos tesikūreno, o raštininko – dar gerokai mažiau, tarsi ten būtų rusenusi vienut vienutėlė anglis. Bet jis negalėjo įmesti jų daugiau, nes dėžė su anglimis stovėjo Skrudžo kambaryje, o kai tik raštininkas pasirodydavo ten su semtuve rankoje, šeimininkas nedelsdamas įspėdavo, jog juodviem gali tekti išsiskirti. Tuomet raštininkas apsitūlodavo savo balta vilnone kaklajuoste ir bandydavo sušilti prie žvakės, tačiau būdamas ne itin lakios vaizduotės ir čia ne ką telaimėdavo.

– Linksmų Kalėdų, dėde! Duok, Dieve, jums sveikatos! – suskambo džiaugsmingas balsas. Tai buvo Skrudžo sūnėnas. Jaunuolis įsiveržė taip netikėtai, kad Skrudžas nespėjo nė pamatyti, kaip šis atsidūrė šalimais.

– Tfu! – suburbėjo Skrudžas. – Kvailystė!

Skrudžo sūnėnas smagiai žingsniuodamas per tokį rūką ir šaltį taip įkaito, kad visas tartum degte degė. Skruostai įraudę, net gražu žiūrėti, akys žiburiuoja, iš burnos verčiasi garas.

– Kalėdos – kvailystė? – nustebo Skrudžo sūnėnas. – Dėdule, jūs tikriausiai ne tą norėjote pasakyti?

– Kaip tik tą, – patvirtino Skrudžas. – Linksmų Kalėdų! Kokią teisę tu turi linksmintis? Dėl ko turi linksmintis? Juk esi ganėtinas skurdžius.

– Va, kad nori! – džiugiai atšovė sūnėnas. – Tai kokią teisę jūs turit būti toks paniuręs? Dėl ko jūs toks gaižus? Juk esate ganėtinas turtuolis.

Skrudžas taip staigiai nesumesdamas, ką į tai atsakyti, tik vėl pakartojo savo „Tfu“ ir pridūrė dar „Kvailystė!“

– Nepykit, dėdule, – ramino jį sūnėnas.

– Kaip aš nepyksiu, – niršo dėdė, – jei reikia gyventi tarp tokių mulkių kaip tu. Linksmų Kalėdų! Tegu prasmenga skradžiai tos linksmos Kalėdos! Kas yra Kalėdos tokiems kaip tu? Ogi metas apmokėti sąskaitas neturint nė skatiko kišenėje. Laikas, kai pasijunti metais senesnis ir nė menką nieką nepraturtėjęs. Laikas suvesti metinį balansą, o čia paaiškėja, jog per ištisus dvylika mėnesių negavai jokio pelno, vien tik nuostolius. Jei būtų mano valia, – nepatenkintas varė toliau Skrudžas, – aš tokius avigalvius, kurie, kur buvę, kur nebuvę, šūkaloja: „Linksmų Kalėdų! Linksmų Kalėdų!“, išvirčiau kartu su šventiniu pudingu ir

palaidočiau įsmeigęs į pačią širdį dyglialapį bugienį.
Tikrai taip padaryčiau.

– Dėdule! – maldavo sūnėnas.

– Sūnėne! – atkirto dėdė. – Švęsk savo Kalėdas, kaip išmanai, o man leisk jas švęsti taip, kaip aš noriu.

– Švęsti! – sušuko Skrudžo sūnėnas. – Bet jūs visiškai nešvenčiate jų.

– Tai leisk man apie jas ir negalvoti, – nenusileido Skrudžas. – Kokia tau iš jų nauda? Ar jos kada nors davė tau naudos?

– Yra daug gerų dalykų pasaulyje, iš kurių neturėdavau jokios naudos, – atsakė sūnėnas. – Na, kad ir Kalėdos. Bet, šiaip ar taip, aš ne tik jaučiu Kalėdoms didžiulę pagarbą dėl jų kilnaus vardo ir kilmės, bet ir visada laikiu jų kaip gražiausios šventės – malonių, atlaidumo ir gailestingumo šventės. Man regis, jog tai vienintelė diena visų metų kalendoriuje, kai žmonės, tarsi tylomis susitarę, plačiai atveria savo užsisklendusias širdis ir pamato, jog jų artimieji – netgi vargšai ir bedaliai – yra tokie pat mirtingieji ir kartu su jais dūlina tuo pačiu keliu į kapą, o ne kažkokios kitos padermės būtybės, kurioms lemta eiti kitu keliu.

Ir todėl, dėdule, nors Kalėdos man niekada neįmetė į kišenę nei gabaliuko aukso, nei sidabro, tikiu, kad jos *padarė* ir dar *padarys* man daug gero, todėl telaimina jas Dievas.

Raštininkas savo podėliuke nejučiomis suplojo rankomis, bet tučtuoju suvokęs, koks nepadorus jo poelgis, puolė žarstekliu maišyti anglis ir galutinai užgesino paskutinę menkutę kibirkštėlę.

– Jeigu išgirsiu dar nors vieną garsą, – sušuko Skrudžas, – tai savo Kalėdas atšvęsite kitoje vietoje! O jūs, sere, esate puikus oratorius, – pridūrė jis, kreipdamasis į sūnėną. – Stebiuosi, kodėl nesėdite parlamente.

– Nepykit, dėde! Apsilankykite rytoj pas mus ir kartu papietausime. – Skrudžas pareiškė, jog jis verčiau apsilankysiąs pas... Taip ir pasakė. Išklojo viską ligi galo ir dar pridūrė keletą nešvankybių.

– Bet kodėl?! – suriko Skrudžo sūnėnas. – Kodėl?

– O kam tu vedei? – paklausė Skrudžas.

– Nes įsimylėjau.

– Įsimylėjai? – suurzgė Skrudžas, tarsi išgirdęs dar vieną kvailystę, juokingesnę net už „linksmašias Kalėdas“. – Taigi viso labo!

– Na bet, dėdule, jūs ir prieš tai nesiteikdavote manęs aplankyti, tai kodėl dabar viską verčiate ant mano vedybų?

– Viso labo! – pakartojo Skrudžas.

– Aš nieko jūsų neprašau, man nieko iš jūsų nereikia. Kodėl mes negalim būti draugai?

– Viso labo! – vėl pasakė Skrudžas.

– Man labai gaila, kad jūs toks užsispyręs. Juk aš niekada nesiginčydavau su jumis, tad kodėl ant manęs pykstate? Norėjau susitaikyti nors per Kalėdas. Na, ką gi, aš ir toliau liksiu smagiai kalėdiškai nusiteikęs. Taigi linksmų Kalėdų!

– Viso labo! – atrėžė Skrudžas.

– Ir laimingų Naujųjų metų!

– Viso labo! – tepasakė Skrudžas.

Ir vis dėlto sūnėnas išėjo neprataręs nė vieno pikto žodžio. Tarpdury dar stabtelėjo ir palinkėjo linksmų švenčių raštininkui, kuris, nors ir sustiręs nuo šalčio, buvo šiltesnis už Skrudžą ir širdingai padėkojo.

– Va, kur dar vienas skystaprotis, – išgirdęs raštininko atsakymą burbtelėjo Skrudžas. – Mano raštininkas, kurs gauna tik penkiolika šilingų per savaitę ir kuriam ant sprando sėdi žmona ir vaikai, ir tas post-

ringauja apie linksmas Kalėdas! Nors imk ir kraustykis į bedlamą*.

O tas skystaprotis, išleisdamas Skrudžo sūnėną, vidun įleido naujus lankytojus. Du orūs malonios išvaizdos džentelmenai, nusikeldami skrybėles, pasisveikino su Skrudžu. Rankose jie laikė kažkokių aplankus ir popierius.

– Skrudžas ir Marlis, jei neklystu? – paklausė vienas iš jų, pažvelgęs į savąjį sąrašą. – Ar aš turiu garbės kalbėtis su ponu Skrudžu, ar su ponu Marliu?

– Pono Marlio nebėra gyvo jau septyneri metai, – atsakė Skrudžas. – Jis mirė kaip tik per Kūčias prieš septynerius metus.

– Mes neabejojame, kad jo dosnumas ne mažiau būdingas ir likusiam gyvam jo dalininkui, – pareiškė džentelmenas, pateikdamas savo dokumentus.

Ir jis neapsirikio: abu dalininkai buvo vieno galo. Išgirdęs tą nelemtą žodį „dosnumas“, Skrudžas susiraukė, papurtė galvą ir gražino dokumentus atgal.

– Per tokias gražias metines šventes, pone Skrudžai, – tęsė džentelmenas, paimdamas plunksną, – la-

* Bedlamas – pamišėlių namai Londone. (Čia ir toliau – vert. past.).

biau nei kada nors tinka nors mažumėlę pasirūpinti vargšais ir bedaliais, kuriems šiuo metu itin sunku. Tūkstančiai beturčių stokoja net būtiniausių reikmių. Šimtai tūkstančių neturi nė menkiausių patogumų, sere.

– Nejau nebėra kalėjimų? – paklausė Skrudžas.

– Kalėjimų yra daugiau, negu reikia, – atsakė džentelmenas, padėdamas plunksną.

– O darbo namai? – neatlyžo Skrudžas. – Ar jie tebeveikia?

– Deja, tebeveikia, – atsakė džentelmenas. – O kaip norėčiau, kad jų nebebūtų.

– Vadinas, ir priverstiniai darbai tebegyvuoja, ir socialinio aprūpinimo įstatymas tebegalioja?

– Ir vienas, ir kitas – visu pajėgumu, sere.

– Aha! O aš jau ėmiau būgštauti, jog kažkas sustabdė jų normalią veiklą, – postringavo Skrudžas. – Malonu tai girdėti.

– Įsitikinę, jog visos šios institucijos neįstengia pamaitinti nei varguolių kūno, nei sielos, – aiškino džentelmenas, – mes ryžomės surinkti aukų ir už jas nupirkti neturtėliams maisto, gėralo ir šiltų drabužių. Juk per tokias šventes skurdas teikia daugiausia skaus-

mo, o prabanga – džiaugsmo. Ką mums įrašyti jūsų vardu?

– Nieko! – atkirto Skrudžas.

– Jūs norite likti nežinomas?

– Aš noriu, kad paliktumėte mane ramybėje, – atsakė Skrudžas. – Kadangi jūs klausiate, ko aš noriu – štai mano atsakymas. Pats nesilinksminu per Kalėdas ir neturiu iš ko linksminti dykaduonių. Aš palaikau minėtas įstaigas, ir to man gana. O neturtėliai tegul kreipiasi tenai.

– Vieni negali ten kreiptis, o kiti – verčiau sutiktų mirti.

– Jei jie verčiau sutiktų mirti, – nenusileido Skrudžas, – tegul ir miršta, dėl to tik sumažės gyventojų perteklius. Be to, man tai visai nerūpi.

– Bet turėtų rūpėti, – mygo svečias.

– Tai ne mano reikalas, – atrėmė Skrudžas. – Tegul kiekvienas rūpinasi savo reikalais ir nesikiša į svetimus. O man savų per akis. Viso labo, džentelmenai!

Matydami, jog toliau įtikinėti neverta, džentelmenai išėjo. Skrudžas, patenkintas savimi, grįžo prie ankstesnio užsiėmimo dar geriau nusiteikęs negu bet kada.

Ar skaitėte garsiausią
kalėdinę istoriją, kuri
paskatino Walt Disney sukurti
antino Skrudžo personažą bei
įkvėpė „Simpsonų“, „Barbės“
ir naujausio filmo
su Jim Carrey siužetus?
Geriausia šv. Kalėdų dovana –
nepaprasta istorija apie
šykštuolį Skrudžą ir tris jį
aplankiusias dvasias...

ISBN 978-609-403-089-5

9 786094 030895 | www.obuolys.lt

WALT DISNEY
PICTURES